

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА

*«Шляхи розвитку сучасного літературного мистецтва в
закладах професійної (професійно-технічної) освіти:
інтеграція традицій, інновацій та творчого
самовираження здобувачів освіти»*

Виконала: методист Авдєєва Л.Р.

*м. Хмельницький
2025*

ЗМІСТ

1. ВСТУП

2. РОЗДІЛ 1. Теоретико-методологічні засади розвитку сучасного літературного мистецтва у ЗП(ПТ)О

- 1.1. Літературне мистецтво як феномен культури та освіти
- 1.2. Гуманітарна складова професійної освіти
- 1.3. Соціокультурний контекст розвитку літератури
- 1.4. Психолого-педагогічні особливості здобувачів освіти
- 1.5. Компетентнісний та особистісно орієнтований підходи
- 1.6. Інтеграція традицій та інновацій
- 1.7. Роль педагога
- 1.8. Значення літератури у формуванні духовної та професійної зрілості
- 1.9. Узагальнюючі висновки

3. РОЗДІЛ 2. Традиційні форми розвитку літературного мистецтва у ЗП(ПТ)О

- 2.1. Урок української літератури
- 2.2. Класичні методи роботи з текстом
- 2.3. Позакласна робота з літератури
- 2.4. Літературні гуртки та студії
- 2.5. Роль бібліотеки
- 2.6. Виховний потенціал традиційних форм
- 2.7. Виразне читання
- 2.8. Аналіз художнього твору
- 2.9. Літературні бесіди та дискусії
- 2.10. Традиційні письмові роботи
- 2.11. Літературні екскурсії та краєзнавчий компонент
- 2.12. Значення традиційних форм у формуванні духовних цінностей

4. РОЗДІЛ 3. Інноваційні форми та методи розвитку літературного мистецтва

- 3.1. Поняття інновацій
- 3.2. Інтерактивні методи
- 3.3. Проектна діяльність
- 3.4. Використання цифрових технологій
- 3.5. Медіаторчість
- 3.6. Інноваційні форми позакласної роботи
- 3.7. Інтеграція міжпредметних зв'язків
- 3.8. Практичні поради

5. РОЗДІЛ 4. Творче самовираження здобувачів освіти

- 4.1. Поняття творчого самовираження
- 4.2. Форми творчого самовираження
- 4.3. Організація творчих гуртків і студій
- 4.4. Роль конкурсів та творчих заходів
- 4.5. Психологічні аспекти творчості
- 4.6. Оцінювання творчої діяльності
- 4.7. Висновки

6. МЕТОДИЧНІ ДОДАТКИ

- Приклади планування уроків
- Зразки конкурсних завдань
- Анкети для оцінювання творчих робіт
- Таблиці критеріїв оцінювання

7. ЛІТЕРАТУРА

ВСТУП

Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується складними соціальними, культурними та освітніми трансформаціями, зумовленими процесами глобалізації, цифровізації, переосмисленням системи цінностей, а також зростанням ролі особистісного чинника в професійній та громадянській реалізації людини.

У цих умовах культура й освіта постають не лише як сфери передачі знань, а як потужні інструменти формування духовно зрілої, соціально відповідальної, творчо активної особистості.

Особливе значення у цьому контексті набуває гуманітарна освіта, покликана забезпечити розвиток мовної культури, критичного мислення, національної свідомості, здатності до самовираження та саморефлексії. Саме гуманітарна складова освіти створює підґрунтя для усвідомлення молоддю своєї ролі в суспільстві, формування громадянської позиції, поваги до культурної спадщини та духовних цінностей українського народу.

У системі професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О) проблема всебічного розвитку здобувачів освіти набуває особливої актуальності. Сучасний заклад професійної освіти покликаний не лише готувати кваліфікованого робітника чи фахівця, а й виховувати особистість, здатну до адаптації в умовах швидких змін, ефективної комунікації, творчого мислення та безперервного саморозвитку. У цьому контексті важливого значення набуває формування мовної, читацької та творчої компетентності здобувачів освіти.

Літературне мистецтво є одним із провідних засобів духовного збагачення особистості, формування її світогляду, морально-етичних переконань, культури мовлення й мислення. Через художнє слово здобувачі освіти долучаються до національної та світової культурної спадщини, осмислюють історичний досвід, суспільні процеси, моральні дилеми, проблеми сучасності. Література сприяє розвитку емоційного інтелекту, емпатії, здатності до співпереживання, що є важливими складовими соціальної зрілості майбутнього фахівця.

Водночас специфіка закладів професійної (професійно-технічної) освіти зумовлює необхідність переосмислення підходів до розвитку літературного мистецтва. Практична спрямованість навчання, різнорівнева підготовка здобувачів освіти, неоднорідний читацький досвід, різні мотиваційні установки до навчальної діяльності вимагають осучаснення змісту, форм і методів роботи з художнім словом. Традиційні форми літературної освіти потребують доповнення інноваційними педагогічними технологіями, інтерактивними методами, проєктною та цифровою діяльністю.

Особливої уваги заслуговує проблема формування стійкого інтересу до читання та літературної творчості серед здобувачів професійної освіти. Інтеграція класичних літературних традицій із сучасними формами подання матеріалу, використання цифрових ресурсів, соціальних мереж, мультимедійних проєктів, міждисциплінарних зв'язків сприяє підвищенню мотивації молоді, активізації її творчого потенціалу, розвитку навичок самовираження та самопрезентації.

Важливим аспектом сучасної літературної освіти є створення умов для творчого самовираження здобувачів освіти. Творче письмо, усна словесна творчість, участь у літературних заходах, конкурсах, проєктах сприяють формуванню впевненості в собі, розвитку комунікативних здібностей, здатності до рефлексії та самооцінювання. У цьому процесі провідна роль належить педагогу, який виступає організатором творчого середовища, наставником і мотиватором.

Метою даного методичного посібника є висвітлення теоретичних засад і практичних шляхів розвитку сучасного літературного мистецтва у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, а також надання науково обґрунтованих методичних рекомендацій щодо ефективної організації літературної діяльності, спрямованої на інтеграцію традицій, інновацій та творчого потенціалу здобувачів освіти.

Відповідно до визначеної мети у посібнику поставлено такі завдання:

- розкрити роль і значення літературного мистецтва у формуванні особистості здобувача професійної освіти;
- проаналізувати традиційні та інноваційні форми і методи розвитку літературної діяльності у ЗП(ПТ)О;
- окреслити шляхи розвитку творчого самовираження учнівської молоді засобами художнього слова;
- надати практичні методичні рекомендації щодо планування, організації та оцінювання літературної діяльності здобувачів освіти.

Методичний посібник адресовано викладачам української мови та літератури, керівникам гуртків художнього слова, бібліотекарям, методистам, заступникам директорів з навчально-виховної роботи, а також усім педагогічним працівникам закладів професійної (професійно-технічної) освіти, які здійснюють освітню й виховну діяльність та працюють над формуванням духовно багатої, творчої, соціально активної особистості здобувачів освіти.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ЛІТЕРАТУРНОГО МИСТЕЦТВА В ЗП(ПТ)О

1.1. Літературне мистецтво як феномен культури та освіти

Літературне мистецтво є одним із найдавніших і найвпливовіших видів мистецтва, що виконує пізнавальну, виховну, естетичну, комунікативну та світоглядну функції. Через художнє слово людство зберігає історичну пам'ять, передає духовні цінності, формує моральні орієнтири та моделі поведінки.

У системі освіти літературне мистецтво виступає важливим інструментом гуманізації навчального процесу. Воно сприяє формуванню цілісного світогляду, розвитку емоційного інтелекту, здатності до співпереживання та рефлексії. Особливу роль література відіграє у становленні мовної особистості, розвитку культури мислення та мовлення.

Для закладів професійної (професійно-технічної) освіти літературне мистецтво має стратегічне значення, оскільки доповнює професійну підготовку гуманітарною складовою, забезпечує гармонійний розвиток особистості майбутнього фахівця.

1.2. Гуманітарна складова професійної освіти: місце та значення літератури

Професійна освіта традиційно орієнтована на формування практичних умінь і навичок. Водночас сучасні вимоги ринку праці передбачають наявність у фахівця не лише професійної компетентності, а й високого рівня загальної культури, комунікативності, соціальної відповідальності.

Літературне мистецтво в системі ЗП(ПТ)О:

- формує духовно-моральні цінності;
- розвиває здатність до критичного мислення;
- сприяє становленню громадянської позиції;
- виховує повагу до національної культурної спадщини.

Таким чином, література є важливим чинником соціалізації здобувачів освіти та їх підготовки до повноцінного життя в суспільстві.

1.3. Соціокультурний контекст розвитку літературного мистецтва в Україні

Сучасний соціокультурний простір України характеризується складними трансформаційними процесами, пов'язаними з глобалізацією, цифровізацією, воєнними викликами та переосмисленням національної ідентичності. У таких умовах літературне мистецтво набуває особливої ваги як засіб духовної підтримки, осмислення реальності та формування національної свідомості.

Сучасна українська література активно реагує на події сьогодення, порушує гострі соціальні, моральні та екзистенційні проблеми. Її інтеграція в освітній процес ЗП(ПТ)О сприяє:

- формуванню патріотичних почуттів;
- розвитку емоційної стійкості молоді;
- осмисленню особистого й колективного досвіду.

1.4. Психолого-педагогічні особливості здобувачів освіти ЗП(ПТ)О

Контингент здобувачів професійної освіти є неоднорідним за рівнем загальноосвітньої підготовки, читацького досвіду, соціального та культурного середовища. Часто спостерігається знижений інтерес до читання, недостатня сформованість навичок аналізу тексту, труднощі у вербальному самовираженні.

У зв'язку з цим педагогічна робота з літературного мистецтва повинна:

- враховувати вікові та психологічні особливості молоді;
- спиратися на життєвий досвід здобувачів освіти;
- створювати ситуації успіху;
- стимулювати емоційне залучення до художнього тексту.

1.5. Компетентнісний та особистісно орієнтований підходи в літературній освіті

Компетентнісний підхід є основою сучасної освітньої політики. У процесі вивчення літератури у ЗП(ПТ)О формується комплекс ключових і предметних компетентностей: читацька, мовленнєва, соціальна, громадянська, культурна.

Особистісно орієнтований підхід передбачає визнання унікальності кожного здобувача освіти, його права на власну думку, інтерпретацію та творче самовираження. Поєднання цих підходів створює умови для активної участі молоді в літературному процесі.

1.6. Інтеграція традиційних та інноваційних підходів у розвитку літературного мистецтва

Традиційні форми літературної роботи (читання, аналіз тексту, бесіди) забезпечують фундаментальність і системність знань. Інноваційні підходи (проектна діяльність, медіатехнології, інтерактивні методи) сприяють підвищенню мотивації та залученості здобувачів освіти.

Інтеграція традицій та інновацій дозволяє:

- осучаснити літературну освіту;
- адаптувати її до потреб молоді;
- забезпечити розвиток творчого потенціалу.

1.7. Роль педагога як модератора літературного простору

Педагог у ЗП(ПТ)О виступає організатором, наставником і партнером у літературній діяльності. Його професійна компетентність, ерудиція, здатність до творчого пошуку визначають ефективність розвитку літературного мистецтва.

Викладач створює літературне середовище, яке сприяє самовираженню, підтримує ініціативи здобувачів освіти, формує позитивне ставлення до читання та творчості.

1.8. Значення літературного мистецтва у формуванні професійно та духовно зрілої особистості

Літературне мистецтво сприяє формуванню таких якостей, як відповідальність, моральна стійкість, емпатія, здатність до саморефлексії. Ці якості є важливими не лише для особистого розвитку, а й для професійної діяльності майбутніх фахівців.

1.9. Узагальнюючі висновки до розділу

Отже, розвиток сучасного літературного мистецтва у закладах професійної (професійно-технічної) освіти ґрунтується на поєднанні культурологічних, психолого-педагогічних і методичних засад. Теоретичні положення цього розділу створюють міцну основу для подальшого аналізу традиційних та інноваційних шляхів розвитку літературного мистецтва і творчого самовираження здобувачів освіти.

РОЗДІЛ 2. ТРАДИЦІЙНІ ФОРМИ РОЗВИТКУ ЛІТЕРАТУРНОГО МИСТЕЦТВА В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

2.1. Урок української літератури як основа формування літературної компетентності здобувачів освіти

Урок української літератури є провідною та системоутворювальною формою розвитку літературного мистецтва в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Саме в межах уроку забезпечується реалізація освітніх, виховних і розвивальних завдань, формування читацької культури, мовної компетентності та естетичного смаку здобувачів освіти.

У сучасних умовах урок літератури у ЗП(ПТ)О має виходити за межі суто репродуктивного засвоєння навчального матеріалу. Його зміст і структура повинні бути спрямовані на активну взаємодію здобувачів освіти з художнім текстом, розвиток умінь аналізувати, інтерпретувати та оцінювати літературні твори, співвідносити художні образи з реаліями сучасного життя.

Особливу увагу на уроці слід приділяти:

- формуванню мотивації до читання;
- розвитку навичок усного й писемного мовлення;
- вихованню національної свідомості та патріотичних почуттів;
- формуванню здатності до емоційного сприйняття художнього слова.

Ефективність уроку української літератури значною мірою залежить від методичної майстерності викладача, його вміння добирати доступні, але змістовні тексти, використовувати проблемні запитання, елементи дискусії, творчі завдання, що стимулюють мислення та уяву здобувачів освіти.

2.2. Класичні методи роботи з художнім текстом та їх актуальність у сучасних умовах

Традиційні методи роботи з художнім текстом **1.1. Літературне мистецтво як феномен культури та освіти**

Літературне мистецтво є одним із найдавніших і найвпливовіших видів мистецтва, що виконує пізнавальну, виховну, естетичну, комунікативну та світоглядну функції. Через художнє слово людство зберігає історичну пам'ять, передає духовні цінності, формує моральні орієнтири та моделі поведінки.

У системі освіти літературне мистецтво виступає важливим інструментом гуманізації навчального процесу. Воно сприяє формуванню цілісного світогляду, розвитку емоційного інтелекту, здатності до співпереживання та рефлексії.

Особливу роль література відіграє у становленні мовної особистості, розвитку культури мислення та мовлення.

Для закладів професійної (професійно-технічної) освіти літературне мистецтво має стратегічне значення, оскільки доповнює професійну підготовку гуманітарною складовою, забезпечує гармонійний розвиток особистості майбутнього фахівця.

1.2. Гуманітарна складова професійної освіти: місце та значення літератури

Професійна освіта традиційно орієнтована на формування практичних умінь і навичок. Водночас сучасні вимоги ринку праці передбачають наявність у фахівця не лише професійної компетентності, а й високого рівня загальної культури, комунікативності, соціальної відповідальності.

Літературне мистецтво в системі ЗП(ПТ)О:

- формує духовно-моральні цінності;
- розвиває здатність до критичного мислення;
- сприяє становленню громадянської позиції;
- виховує повагу до національної культурної спадщини.

Таким чином, література є важливим чинником соціалізації здобувачів освіти та їх підготовки до повноцінного життя в суспільстві.

1.3. Соціокультурний контекст розвитку літературного мистецтва в Україні

Сучасний соціокультурний простір України характеризується складними трансформаційними процесами, пов'язаними з глобалізацією, цифровізацією, воєнними викликами та переосмисленням національної ідентичності. У таких умовах літературне мистецтво набуває особливої ваги як засіб духовної підтримки, осмислення реальності та формування національної свідомості.

Сучасна українська література активно реагує на події сьогодення, порушує гострі соціальні, моральні та екзистенційні проблеми. Її інтеграція в освітній процес ЗП(ПТ)О сприяє:

- формуванню патріотичних почуттів;
- розвитку емоційної стійкості молоді;
- осмисленню особистого й колективного досвіду.

1.4. Психолого-педагогічні особливості здобувачів освіти ЗП(ПТ)О

Контингент здобувачів професійної освіти є неоднорідним за рівнем загальноосвітньої підготовки, читацького досвіду, соціального та культурного середовища. Часто спостерігається знижений інтерес до читання, недостатня сформованість навичок аналізу тексту, труднощі у вербальному самовираженні.

У зв'язку з цим педагогічна робота з літературного мистецтва повинна:

- враховувати вікові та психологічні особливості молоді;
- спиратися на життєвий досвід здобувачів освіти;
- створювати ситуації успіху;
- стимулювати емоційне залучення до художнього тексту.

1.5. Компетентнісний та особистісно орієнтований підходи в літературній освіті

Компетентнісний підхід є основою сучасної освітньої політики. У процесі вивчення літератури у ЗП(ПТ)О формується комплекс ключових і предметних компетентностей: читацька, мовленнєва, соціальна, громадянська, культурна.

Особистісно орієнтований підхід передбачає визнання унікальності кожного здобувача освіти, його права на власну думку, інтерпретацію та творче самовираження. Поєднання цих підходів створює умови для активної участі молоді в літературному процесі.

1.6. Інтеграція традиційних та інноваційних підходів у розвитку літературного мистецтва

Традиційні форми літературної роботи (читання, аналіз тексту, бесіди) забезпечують фундаментальність і системність знань. Інноваційні підходи (проектна діяльність, медіатехнології, інтерактивні методи) сприяють підвищенню мотивації та залученості здобувачів освіти.

Інтеграція традицій та інновацій дозволяє:

- осучаснити літературну освіту;
- адаптувати її до потреб молоді;
- забезпечити розвиток творчого потенціалу.

1.7. Роль педагога як модератора літературного простору

Педагог у ЗП(ПТ)О виступає організатором, наставником і партнером у літературній діяльності. Його професійна компетентність, ерудиція, здатність до творчого пошуку визначають ефективність розвитку літературного мистецтва.

Викладач створює літературне середовище, яке сприяє самовираженню, підтримує ініціативи здобувачів освіти, формує позитивне ставлення до читання та творчості.

1.8. Значення літературного мистецтва у формуванні професійно та духовно зрілої особистості

не втрачають своєї актуальності й у сучасному освітньому просторі. До них належать:

- виразне читання;
- аналіз художнього твору;
- характеристика літературних образів;
- робота з текстом (переказ, коментування, цитування);
- бесіда за змістом прочитаного.

Виразне читання сприяє формуванню естетичного сприйняття літературного твору, розвитку культури мовлення, інтонаційної виразності, уміння передавати емоційний стан героїв. Особливо ефективним є поєднання виразного читання викладача та здобувачів освіти з подальшим обговоренням прочитаного.

Аналіз художнього твору в умовах ЗП(ПТ)О доцільно будувати з урахуванням рівня підготовки здобувачів освіти, зосереджуючись на ключових проблемах, образах і морально-етичних питаннях, що є близькими та зрозумілими молоді. Такий підхід сприяє формуванню здатності до осмисленого читання та критичного мислення.

РОЗДІЛ 2. ТРАДИЦІЙНІ ФОРМИ РОЗВИТКУ ЛІТЕРАТУРНОГО МИСТЕЦТВА В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

2.1. Урок української літератури як основа формування літературної компетентності здобувачів освіти

Урок української літератури є провідною та системоутворювальною формою розвитку літературного мистецтва в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Саме в межах уроку забезпечується реалізація освітніх, виховних і розвивальних завдань, формування читацької культури, мовної компетентності та естетичного смаку здобувачів освіти.

У сучасних умовах урок літератури у ЗП(ПТ)О має виходити за межі суто репродуктивного засвоєння навчального матеріалу. Його зміст і структура повинні бути спрямовані на активну взаємодію здобувачів освіти з художнім

текстом, розвиток умінь аналізувати, інтерпретувати та оцінювати літературні твори, співвідносити художні образи з реаліями сучасного життя.

Особливу увагу на уроці слід приділяти:

- формуванню мотивації до читання;
- розвитку навичок усного й писемного мовлення;
- вихованню національної свідомості та патріотичних почуттів;
- формуванню здатності до емоційного сприйняття художнього слова.

Ефективність уроку української літератури значною мірою залежить від методичної майстерності викладача, його вміння добирати доступні, але змістовні тексти, використовувати проблемні запитання, елементи дискусії, творчі завдання, що стимулюють мислення та уяву здобувачів освіти.

2.2. Класичні методи роботи з художнім текстом та їх актуальність у сучасних умовах

Традиційні методи роботи з художнім текстом не втрачають своєї актуальності й у сучасному освітньому просторі. До них належать:

- виразне читання;
- аналіз художнього твору;
- характеристика літературних образів;
- робота з текстом (переказ, коментування, цитування);
- бесіда за змістом прочитаного.

Виразне читання сприяє формуванню естетичного сприйняття літературного твору, розвитку культури мовлення, інтонаційної виразності, вміння передавати емоційний стан героїв. Особливо ефективним є поєднання виразного читання викладача та здобувачів освіти з подальшим обговоренням прочитаного.

Аналіз художнього твору в умовах ЗП(ПТ)О доцільно будувати з урахуванням рівня підготовки здобувачів освіти, зосереджуючись на ключових проблемах, образах і морально-етичних питаннях, що є близькими та зрозумілими молоді. Такий підхід сприяє формуванню здатності до осмисленого читання та критичного мислення.

2.3. Позакласна робота з літератури як засіб розвитку читацької культури

Позакласна робота з літератури є важливим компонентом розвитку літературного мистецтва у ЗП(ПТ)О. Вона доповнює навчальний процес, створює умови для вільного творчого самовираження здобувачів освіти, сприяє формуванню стійкого інтересу до читання.

До традиційних форм позакласної роботи належать:

- літературні вечори та зустрічі;
 - тижні української мови та літератури;
 - конкурси читців і знавців літератури;
 - тематичні виставки та огляди літератури;
- усні журнали, літературні години.

Літературні вечори, присвячені творчості окремих письменників або визначним подіям культурного життя, сприяють розширенню кругозору здобувачів освіти, формуванню поваги до національної культурної спадщини, розвитку навичок публічного виступу.

2.4. Літературні гуртки та студії як середовище творчого розвитку

Літературні гуртки й студії посідають особливе місце в системі традиційних форм розвитку літературного мистецтва. Вони створюють сприятливі умови для виявлення та розвитку творчих здібностей здобувачів освіти, формування навичок самостійної літературної діяльності.

У межах роботи гуртка здобувачі освіти можуть:

- писати власні поетичні та прозові твори;
- брати участь у колективному обговоренні текстів;
- опановувати основи літературної творчості;
- готуватися до участі в конкурсах і фестивалях.

Гурткова робота сприяє формуванню позитивної самооцінки, розвитку комунікативних умінь, здатності до співпраці та взаємопідтримки.

2.5. Роль бібліотеки у розвитку літературного мистецтва

Бібліотека закладу професійної освіти є важливим осередком культурно-освітньої діяльності. Її робота спрямована на популяризацію читання, формування інформаційної та читацької культури здобувачів освіти.

Традиційними формами бібліотечної роботи є:

- книжкові виставки;
- огляди новинок літератури;

- бібліотечні уроки;
- тематичні заходи до визначних дат.

Співпраця викладачів літератури з бібліотекарями дозволяє забезпечити системність і цілісність роботи з розвитку літературного мистецтва у ЗП(ПТ)О.

2.6. Виховний потенціал традиційних форм літературної діяльності

Традиційні форми розвитку літературного мистецтва мають значний виховний потенціал. Вони сприяють формуванню моральних цінностей, національної ідентичності, поваги до української мови та культури, розвитку духовності й громадянської свідомості здобувачів освіти.

Системне використання традиційних форм роботи з художнім словом у поєднанні з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти забезпечує ефективність літературної освіти та створює міцне підґрунтя для впровадження інноваційних підходів.

2.7. Виразне читання як базова форма роботи з художнім словом

Виразне читання є однією з найдавніших і водночас найефективніших традиційних форм роботи з художнім текстом. У закладах професійної (професійно-технічної) освіти воно відіграє особливо важливу роль, оскільки сприяє розвитку мовленнєвої культури, формуванню правильного мовного слуху, інтонаційної виразності, емоційного сприйняття художнього твору.

Систематичне використання виразного читання на уроках і в позаурочній діяльності дозволяє:

- формувати навички усного мовлення;
- збагачувати словниковий запас;
- розвивати образне мислення та уяву;
- виховувати естетичний смак і любов до художнього слова.

У практиці роботи ЗП(ПТ)О доцільно застосовувати різні форми виразного читання: індивідуальне, колективне, ролями, інсценізоване. Важливо, щоб читання супроводжувалося попередньою підготовкою: роботою над інтонацією, темпом, логічними наголосами, емоційним забарвленням тексту.

2.8. Аналіз художнього твору з урахуванням професійної спрямованості здобувачів освіти

Однією з особливостей роботи з літературним мистецтвом у ЗП(ПТ)О є доцільність поєднання аналізу художнього тексту з професійною спрямованістю навчання. Такий підхід дозволяє зробити літературу ближчою та зрозумілішою для здобувачів освіти, підвищити їх зацікавленість і мотивацію.

Під час аналізу художнього твору варто звертати увагу на:

- зображення праці, професійної діяльності, життєвого вибору;
- морально-етичні якості героїв (відповідальність, працьовитість, гідність);
- соціальні проблеми, актуальні для молоді;
- цінність професійної самореалізації.

Такий підхід сприяє формуванню цілісного світогляду здобувачів освіти та усвідомленню значущості обраної професії.

2.9. Літературні бесіди та дискусії як засіб розвитку критичного мислення

Літературна бесіда та дискусія є традиційними, але надзвичайно ефективними формами розвитку літературного мислення. Вони сприяють формуванню вміння аргументовано висловлювати власну думку, слухати співрозмовника, відстоювати позицію, поважаючи інші погляди.

У ЗП(ПТ)О літературні дискусії доцільно будувати навколо:

- моральних виборів персонажів;
- актуальних проблем, порушених у творі;
- зіставлення життєвих ситуацій із сучасною дійсністю;
- аналізу авторської позиції.

Педагог у процесі дискусії виконує роль модератора, спрямовує обговорення, створює атмосферу довіри та взаємоповаги.

2.10. Традиційні письмові роботи як форма розвитку літературної компетентності

Письмові роботи залишаються важливою складовою традиційної літературної освіти. Вони сприяють розвитку логічного мислення, зв'язного мовлення, уміння структурувати власні думки.

У практиці ЗП(ПТ)О доцільно використовувати такі види письмових робіт:

- твір-роздум;
- відгук на прочитаний твір;

- характеристика образу;
- есе морально-етичного спрямування.

Поступовий перехід від репродуктивних до творчих письмових завдань сприяє розвитку самостійності та креативності здобувачів освіти.

2.11. Літературні екскурсії та краєзнавчий компонент

Важливе місце серед традиційних форм роботи посідають літературні екскурсії, пов'язані з історією рідного краю, життям і творчістю письменників. Залучення краєзнавчого матеріалу сприяє формуванню національної ідентичності, патріотичних почуттів, поваги до культурної спадщини.

Екскурсії до музеїв, бібліотек, пам'ятних місць можуть бути як реальними, так і віртуальними, що розширює можливості їх використання.

2.12. Значення традиційних форм у формуванні духовних і громадянських цінностей

Традиційні форми розвитку літературного мистецтва у ЗП(ПТ)О мають потужний виховний потенціал. Вони сприяють формуванню моральних цінностей, громадянської відповідальності, поваги до української мови та культури, розвитку духовності здобувачів освіти.

Системне й методично виважене використання традиційних форм роботи з художнім словом створює міцне підґрунтя для впровадження інноваційних підходів та забезпечує наступність у розвитку літературної освіти.

РОЗДІЛ 3. ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ ТА МЕТОДИ РОЗВИТКУ ЛІТЕРАТУРНОГО МИСТЕЦТВА У ЗП(ПТ)О

3.1. Поняття інновацій у літературній освіті

Інновації в освіті — це нові підходи, методи, технології та форми організації навчальної діяльності, які спрямовані на підвищення ефективності навчання та розвиток творчого потенціалу здобувачів освіти. У літературній освіті інновації дозволяють:

- підвищити мотивацію до читання;
- активізувати пізнавальну діяльність;
- забезпечити інтеграцію міждисциплінарних знань;
- створити умови для самовираження та творчої самореалізації.

Інноваційні методи особливо важливі у ЗП(ПТ)О, де здобувачі освіти потребують практичної та життєво значущої інформації, а традиційні методи часто сприймаються як абстрактні.

3.2. Інтерактивні методи роботи з художнім словом

Інтерактивні методи забезпечують активне залучення здобувачів освіти у процес аналізу, інтерпретації та обговорення творів. До них належать:

- **Групова та парна робота:** аналіз твору в командах, створення колективних характеристик персонажів;
- **Дискусії та дебати:** обговорення моральних дилем героїв, проблем твору та їх відображення у сучасному житті;
- **Рольові ігри та інсценізації:** відтворення сцен з творів, в яких здобувачі освіти приміряють на себе роль персонажів;
- **Мозкові штурми та творчі карти:** створення схем, графів і карт сюжетів та персонажів;
- **Віртуальні та онлайн-обговорення:** використання платформ Zoom, Teams, Google Classroom для колективного аналізу творів.

Ці методи розвивають комунікативні навички, критичне мислення, вміння аргументувати власну позицію та співпрацювати у команді.

3.3. Проєктна діяльність як форма активного навчання

Проєктна діяльність дозволяє здобувачам освіти створювати власні продукти на основі художніх творів. Вона включає:

- **Мультимедійні презентації** про життя та творчість письменників;
- **Відео- та аудіоінтерпретації** сюжетів творів;
- **Інтерактивні плакати та буклети;**
- **Онлайн-проєкти та блоги:** написання рецензій, оглядів, творчих колонок;
- **Тематичні конкурси та фестивалі** (наприклад, «Молодий читач» або «Літературний марафон»).

Проєктна діяльність сприяє розвитку креативності, самостійності, організаторських та комунікативних навичок, а також умінню використовувати інформаційні ресурси.

3.4. Використання цифрових технологій

Цифрові технології дозволяють зробити літературу більш доступною та інтерактивною:

Електронні бібліотеки та онлайн-ресурси: доступ до сучасних та класичних творів;

Мультимедійні платформи: презентації, відео, інтерактивні тести;

Веб-квести та віртуальні екскурсії: історичні події, біографії письменників, аналіз творів;

Соціальні мережі та блоги: обговорення прочитаного, публікація власних творів.

Використання таких ресурсів підвищує мотивацію та формує сучасну інформаційну компетентність.

3.5. Медіаторчість та мультимедійні продукти

Медіаторчість розвиває здатність до самовираження та інтеграції знань. Здобувачі освіти створюють:

- відеоролики за мотивами творів;
- подкасти про літературні явища;
- презентації, інтерактивні карти та віртуальні щоденники;
- електронні збірники власних творів.

Це стимулює аналіз художнього тексту, розвиток критичного мислення та медіакомпетентності.

3.6. Інноваційні форми позакласної роботи

Інноваційні позакласні заходи роблять літературу доступною та цікавою:

- **Літературні квести та марафони:** пошук інформації про письменників, створення власних історій;
- **Онлайн-челенджі та флешмоби:** наприклад, «Твій улюблений герой»;
- **Тематичні театральні постановки:** адаптація сучасних творів;
- **Участь у конкурсах та фестивалях:** на місцевому, обласному та національному рівнях.

3.7. Інтеграція міжпредметних зв'язків

Інтеграція літератури з історією, мистецтвом, філософією та етикою:

- дозволяє глибше розуміти художні тексти;
- формує системне та критичне мислення;

- сприяє переносу знань у практичну діяльність;
- розвиває культурну компетентність та естетичний смак.

3.8. Методичні рекомендації для педагогів

1. Планувати уроки та заходи з інтерактивними та медіаелементами.
2. Використовувати цифрові ресурси для підтримки традиційних методів.
3. Залучати здобувачів освіти до проєктної та медіаторчості.
4. Стимулювати творчість через конкурси, блоги, відео та аудіо продукти.
5. Впроваджувати міжпредметні зв'язки та міждисциплінарні проєкти.

РОЗДІЛ 4. ТВОРЧЕ САМОВИРАЖЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

4.1. Поняття творчого самовираження

Творче самовираження — активне виявлення особистісних якостей, думок, почуттів та світогляду через літературну діяльність. У ЗП(ПТ)О воно формує:

- внутрішню мотивацію до творчості;
- здатність до саморефлексії;
- критичне мислення та самостійність.

4.2. Форми творчого самовираження

1. **Поетична та прозова творчість:** написання власних оповідань, віршів, есе;
2. **Усна словесна творчість:** виступи, читання творів, участь у дискусіях;
3. **Інсценізація та театральні постановки:** рольові ігри, сценічні адаптації;
4. **Медіаторчність:** відео, подкасти, блоги;
5. **Колективні проєкти:** створення збірок творів, тематичних онлайн-ресурсів.

4.3. Організація творчих гуртків і студій

Гуртки і студії сприяють:

- розвитку індивідуальних здібностей;
- навичок командної роботи;
- участі у конкурсах і фестивалях;
- формуванню публічності та впевненості у власних силах.

Робота гуртка включає: обговорення творів, написання власних текстів, підготовку творчих продуктів для участі в заходах.

4.4. Роль конкурсів та творчих заходів

Конкурси та фестивалі:

- мотивують до творчості;
- формують позитивний досвід самовираження;
- стимулюють публічні виступи та співпрацю;
- підвищують читацьку активність.

Приклади: «Молодий читач», «Поетичний марафон», літературні вечори та вебінари.

4.5. Психологічні аспекти творчості

Творча діяльність сприяє:

- розвитку емоційної стабільності;
- формуванню впевненості у власних силах;
- розвитку емпатії та соціальної зрілості.

Педагог створює атмосферу підтримки, де помилки сприймаються як навчальний досвід, а успіхи — стимул для подальшого розвитку.

4.6. Оцінювання творчого самовираження

Оцінювання має бути:

- багатовимірним: знання, креативність, активність, рефлексія;
- індивідуалізованим;
- мотивуючим, а не каральним.

Інструменти: портфоліо, таблиці критеріїв оцінювання, колективне обговорення робіт.

4.7. Практичні поради для педагогів

1. Заохочувати всі види творчої діяльності.
2. Створювати умови для самовираження: тематичні завдання, конкурси, проєкти.
3. Підтримувати індивідуальні здібності та уподобання здобувачів освіти.
4. Використовувати інтерактивні та медіа-формати для демонстрації творчих результатів.

5 РОЗДІЛ. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ЛІТЕРАТУРНОГО МИСТЕЦТВА У ЗП(ПТ)О

5.1. Принципи організації літературного процесу

Ефективний розвиток літературного мистецтва у закладах професійної освіти ґрунтується на таких принципах:

1. **Інтегративність** – поєднання гуманітарної освіти з професійною підготовкою та іншими дисциплінами;
2. **Творчий підхід** – заохочення здобувачів освіти до самовираження;
3. **Диференційованість та індивідуалізація** – врахування рівня підготовки, інтересів та здібностей кожного учня;
4. **Системність і послідовність** – поетапне освоєння знань та формування компетентностей;
5. **Інноваційність** – використання сучасних технологій, інтерактивних методів, проєктної діяльності;
6. **Оцінювальна прозорість** – зрозумілі критерії оцінювання знань і творчих досягнень.

5.2. Методичні рекомендації щодо уроків літератури

- **Планування:** уроки повинні включати поєднання традиційних та інноваційних форм, інтерактивних завдань, медіа-елементів;
- **Активізація мислення:** використання дискусій, дебатів, рольових ігор;
- **Розвиток навичок самовираження:** творчі завдання, письмові роботи, медіапроєкти;
- **Міжпредметна інтеграція:** поєднання з історією, мистецтвом, філософією, етикою;
- **Використання цифрових технологій:** презентації, блоги, подкасти, інтерактивні платформи;
- **Рефлексія:** обговорення результатів творчої діяльності, самооцінка та колективне обговорення.

5.3. Методичні підходи до позакласної роботи

Позакласна робота повинна бути системною та різноплановою:

- **Літературні гуртки:** обговорення творів, написання власних текстів, організація виступів;
- **Конкурси та фестивалі:** стимулюють творчість та читацьку активність;
- **Тематичні проєкти:** створення буклетів, відео, презентацій;
- **Творчі марафони та квести:** інтерактивні форми, що поєднують навчання і гру;

- **Використання медіа:** подкасти, блоги, відеоінтерпретації творів.

5.4. Психолого-педагогічні аспекти

Розвиток літературного мистецтва потребує врахування психологічних особливостей здобувачів освіти:

1. **Мотивація:** залучення учнів через цікаві, життєво значущі теми;
2. **Емоційне залучення:** використання художніх текстів, що викликають співпереживання;
3. **Соціалізація:** формування навичок роботи в команді, публічних виступів;
4. **Самовираження та саморозвиток:** розвиток творчих здібностей, навичок рефлексії;
5. **Підтримка та наставництво педагога:** створення безпечного, стимулюючого середовища.

5.5. Організаційні аспекти

- **Графік роботи гуртків та творчих студій:** планування регулярних занять та позакласних заходів;
- **Співпраця з бібліотеками та культурними закладами:** залучення до літературних вечорів, зустрічей з письменниками;
- **Залучення громадськості та батьків:** участь у конкурсах, виставках, проєктах;
- **Документація та звітність:** ведення портфолію, звітів про проведені заходи, оцінювання результатів.

5.6. Практичні поради для педагогів

1. Комбінувати традиційні та інноваційні методи.
2. Створювати ситуації успіху для здобувачів освіти.
3. Використовувати міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки.
4. Активно залучати цифрові та медіа-ресурси.
5. Підтримувати творчу самостійність та ініціативу учнів.
6. Оцінювати не лише знання, а й творчі досягнення, креативність, активність.

5.7. Узагальнюючі висновки

Розвиток сучасного літературного мистецтва у ЗП(ПТ)О можливий лише за умови комплексного підходу, що поєднує:

- теоретичну підготовку (розуміння літератури як культурного явища);
- практичну діяльність (уроки, проєкти, медіаторчість);
- творчий розвиток здобувачів освіти;

- використання інновацій та цифрових технологій;
- системну організацію позакласної роботи.

Ефективна реалізація цих принципів сприяє формуванню духовно багатой, громадянськи активної та творчо розвиненої особистості, що відповідає сучасним вимогам суспільства та ринку п

РОЗДІЛ 6. МЕТОДИЧНІ ДОДАТКИ ТА ПРАКТИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ РОЗВИТКУ ЛІТЕРАТУРНОГО МИСТЕЦТВА У ЗП(ПТ)О

6.1. Приклади планування уроків з інтеграцією традицій та інновацій

Приклад 1:

Тема уроку: «Образи героїв у творчості Тараса Шевченка»

Мета: розвиток читацької компетентності та критичного мислення

Форма уроку: комбінований (традиційний + інтерактивний)

Методи та прийоми:

- усний аналіз тексту та обговорення;
- рольові ігри (примірювання ролей персонажів);
- групова робота: складання схем взаємодії героїв;
- медіа-ресурси: презентація біографії письменника та відеоінтерпретації творів.

Приклад

2:

Тема уроку: «Сучасна українська поезія: пошук нових сенсів»

Мета: формування творчого самовираження та мовної компетентності

Методи та прийоми:

- читання та аналіз сучасних віршів;
- створення власних віршованих мініатюр;
- публічні виступи та презентація робіт у форматі блогу;
- інтерактивне голосування: «Який образ найвиразніший?»

6.2. Зразки конкурсних завдань та творчих завдань

Конкурс 1: «Мій улюблений герой»

Завдання: створити портрет персонажа з твору, аргументуючи свій вибір через цитати та власні інтерпретації.

Форма: презентація або постер.

Критерії оцінювання: зміст, аргументація, креативність, презентація.

Конкурс 2: «Творчий мікс»

Завдання: на основі одного художнього твору створити власну історію, короткий вірш або мультимедійний продукт.

Форма: індивідуальна або групова робота.

Критерії: оригінальність, логічність сюжету, грамотність, медіаподання.

6.3. Анкети та опитувальники для оцінки читацької активності

Анкета 1: «Мої читацькі вподобання»

1. Які жанри української літератури вам цікаві?
2. Назвіть твори, які справили на вас найбільше враження, і поясніть чому.
3. Чи берете участь у гуртках, конкурсах або творчих заходах?
4. Які форми творчої роботи хотіли б спробувати?

Анкета 2: «Мій розвиток як читача»

1. Як часто ви читаєте художню літературу?
2. Які нові знання та вміння отримали під час роботи над твором?
3. Чи вдалося вам проявити творчість під час уроку або позакласної роботи?

6.4. Таблиці критеріїв оцінювання творчих робіт

Критерій	1–3 бали	4–6 балів	7–10 балів
Зміст	частково розкритий	основні аспекти розкриті	повністю розкритий
Аргументація	слабка	достатня	логічна та переконлива
Креативність	низька	середня	висока, оригінальна
Презентація	недостатня	достатня	яскрава, чітка, переконлива
Самостійність	потребує допомоги	частково самостійно	повністю самостійно

6.5. Приклади організації позакласних заходів

1. **Літературні квести:** пошук цитат, складання сюжетних схем, створення колажів персонажів.
2. **Літературні марафони:** читання та обговорення творів у колі однолітків;
3. **Театральні постановки та інсценізації:** адаптація класичних і сучасних творів;
4. **Блоги та подкасти:** створення відео та аудіо інтерпретацій текстів, обговорення сучасної літератури.

6.6. Приклади портфоліо для відстеження розвитку

Структура портфоліо:

1. Особисті дані та мотиваційний лист;
2. Список прочитаних творів;
3. Творчі роботи (есе, вірші, прозові твори);
4. Медійні проєкти (відео, презентації, блоги);
5. Результати участі у конкурсах та фестивалях;
6. Рефлексія здобувача освіти: що сподобалося, що вдалося, що складно.

6.7. Практичні поради для педагогів

1. Використовувати портфоліо як інструмент оцінювання та мотивації;
2. Заохочувати публічні виступи та демонстрацію творчих результатів;
3. Комбінувати індивідуальну та групову роботу;
4. Створювати інтерактивні завдання та конкурси;
5. Підтримувати розвиток самостійності та творчої ініціативи здобувачів освіти;
6. Використовувати цифрові та медіа-ресурси для презентації творчих робіт.

6.8. Узагальнюючі висновки

Методичні додатки забезпечують педагогам **реальні інструменти для організації літературного процесу**: від планування уроків до оцінювання творчих результатів та організації позакласної роботи.

Їхнє застосування сприяє:

- розвитку читацької та мовленнєвої компетентності;
- формуванню творчих здібностей;
- активізації самовираження здобувачів освіти;
- підвищенню мотивації та зацікавленості у літературі.

РОЗДІЛ 7. ЛІТЕРАТУРА ТА ДЖЕРЕЛА ДЛЯ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ЛІТЕРАТУРНОГО МИСТЕЦТВА У ЗП(ПТ)О

7.1. Законодавчі та нормативні документи

1. Закон України «Про освіту» (оновлений 2023 р.)

- Визначає права і обов'язки здобувачів та педагогів, особливості професійної (професійно-технічної) освіти, важливість гуманітарного компоненту.

- Використання: формування навчальних програм, планування уроків та позакласної роботи.
- 2. Державний стандарт професійної (професійно-технічної) освіти**
 - Встановлює обов'язкові компетентності, в тому числі гуманітарні та культурні, для **здобувачів** освіти.
 - Використання: орієнтир для інтеграції літературних завдань у професійну підготовку.
- 3. Методичні рекомендації МОН України з навчання української мови та літератури у ЗП(ПТ)О**
 - Розкривають сучасні методи, форми та прийоми навчання, інтеграції традицій та інновацій.

7.2. Класичні та сучасні твори української літератури

- 1. Тарас Шевченко «Кобзар»**
 - Класика української літератури; розвиває патріотичні почуття, естетичний смак та критичне мислення.
- 2. Леся Українка «Лісова пісня» та інші твори**
 - Вчить аналізу символіки та моральних дилем героїв, стимулює усне та письмове самовираження.
- 3. Іван Франко «Захар Беркут», «Мойсей»**
 - Поєднання історичного та художнього контексту; можливості для міжпредметних інтеграцій (історія + література).
 -
- 4. Сучасні українські письменники (Оксана Забужко, Сергій Жадан, Лариса Ніцой)**
 - Використовуються для формування сучасної читацької компетентності, розуміння актуальних проблем суспільства.

7.3. Методичні та наукові джерела

1. Методичні посібники з української літератури та позакласної роботи
Напрямки: організація гуртків, інтерактивні методи, медіаторчість.

1. Педагогічні та психолого-педагогічні дослідження (О. Савченко, Л. Костенко, М. Петренко)

Розкривають психологічні аспекти розвитку творчості та мотивації здобувачів освіти.

3. Сучасні дослідження інтеграції інноваційних технологій у гуманітарну освіту

Напрямки: медіа-ресурси, цифрові платформи, проєктна діяльність, інтерактивні методи.

7.4. Електронні ресурси та онлайн-бібліотеки

1. **Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського**
(<https://www.nbuv.gov.ua>)

Доступ до класичних та сучасних українських видань, наукових статей, методичних матеріалів.

2. **Українська літературна енциклопедія** (<https://litopys.org.ua/>)
Біографії письменників, аналіз творів, історичний контекст.
3. **Онлайн-платформи для інтерактивної роботи з літературою**
LearningApps.org, Kahoot!, Google Classroom, Zoom для дистанційних та змішаних форматів занять.

7.5. Рекомендації щодо використання літератури

1. Поєднувати класичні та сучасні твори для створення балансу традицій і інновацій.
2. Використовувати методичні посібники для планування уроків, конкурсів та гурткової роботи.
3. Активно залучати електронні ресурси та цифрові платформи для інтерактивного навчання.
4. Використовувати наукові дослідження для обґрунтування педагогічних підходів та оцінювання творчої діяльності.
5. Забезпечувати міждисциплінарні зв'язки та інтеграцію знань через літературу, історію та мистецтво.

7.7. Узагальнюючі висновки

Література та джерела для розвитку сучасного літературного мистецтва у ЗП(ПТ)О повинні:

- бути різноплановими (класика, сучасність, методика, цифрові ресурси);
- поєднувати навчальні та практичні аспекти;
- підтримувати інтеграцію традицій і інновацій;
- забезпечувати формування творчої, духовно багатогої особистості здобувача освіти.

РОЗДІЛ 8. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ЛІТЕРАТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

8.1. Критерії оцінювання творчих робіт

Оцінювання літературної творчості здобувачів освіти має ґрунтуватися на поєднанні об'єктивних і суб'єктивних критеріїв: змістовність, мовна грамотність, оригінальність, емоційна виразність, самостійність виконання.

8.2. Формувальне оцінювання

Формувальне оцінювання сприяє розвитку мотивації, самооцінки та рефлексії здобувачів освіти, орієнтує їх на особистісний прогрес.

ДОДАТКИ

Додаток 1. Орієнтовні теми занять з розвитку літературної творчості

1. Художнє слово як засіб самовираження особистості.
2. Сучасна українська література: теми, проблеми, образи.
3. Творче письмо: від задуму до тексту.
4. Література і професія: точки перетину.

Додаток 2. Зразок сценарію літературного заходу

Подано орієнтовну структуру літературно-мистецького заходу з використанням поетичних, прозових та музичних елементів.

Додаток 3. Критерії оцінювання творчих робіт здобувачів освіти

- відповідність темі;
- логічність побудови тексту;
- мовна грамотність;
- творчий підхід;
- самостійність виконання.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Розвиток сучасного літературного мистецтва у закладах професійної (професійно-технічної) освіти є одним із ключових чинників формування духовно багатої, культурно освіченої, соціально активної та творчої особистості

здобувача освіти. У сучасних умовах освітнього процесу література виконує не лише функцію навчання, але й стає потужним засобом виховання громадянських, моральних та естетичних цінностей.

Системне поєднання **традиційних та інноваційних форм роботи** створює сприятливе середовище для розвитку творчих здібностей учнів, активізації читацької мотивації та формування навичок критичного мислення. Традиційні методи, такі як усний та письмовий аналіз текстів, літературні бесіди, інсценізації, уроки читання та позакласні заходи, забезпечують глибоке засвоєння змісту художніх творів, розкривають культурно-історичний контекст та сприяють формуванню мовної компетентності.

Водночас **інноваційні підходи** — інтерактивні методи, проєктна діяльність, медіаторчість, цифрові платформи та онлайн-ресурси — дозволяють здобувачам освіти активно взаємодіяти з художнім текстом, осмислювати його сучасне значення та проявляти власну креативність. Використання таких технологій робить процес навчання цікавим і актуальним, підвищує мотивацію до участі у літературних гуртках, конкурсах, фестивалях та інших творчих заходах.

Особливе значення має **творче самовираження здобувачів освіти**, яке сприяє розвитку індивідуальності, впевненості у власних силах, навичок самоаналізу та рефлексії. Забезпечення умов для самовираження через письмові та усні творчі роботи, мультимедійні проєкти, рольові ігри та літературні постановки дозволяє учням відчувати власну значущість у процесі навчання, а педагогам — організувати результативний та мотиваційно насичений освітній простір.

Важливим аспектом є **інтеграція міжпредметних зв'язків**, яка допомагає учням зрозуміти взаємозалежність літератури з історією, мистецтвом, філософією та етикою. Такий підхід формує системне мислення, здатність до аналізу, узагальнення та переносу знань у практичну діяльність, що є особливо актуальним для професійно-технічної освіти.

Методичні рекомендації та додатки, наведені у цьому посібнику, дозволяють педагогам:

- планувати навчальні заняття з урахуванням сучасних освітніх тенденцій;
- організовувати позакласну та гурткову роботу;
- оцінювати результати творчої діяльності учнів комплексно, враховуючи знання, навички, креативність та активність;
- стимулювати розвиток індивідуальної та групової творчості, використовуючи як традиційні, так і сучасні методи навчання.

Таким чином, системне поєднання теоретичних знань, практичних методик та творчих підходів забезпечує **високу результативність літературної діяльності** у закладах професійної (професійно-технічної) освіти та сприяє формуванню особистості, здатної до саморозвитку, самовираження і творчого внеску у суспільство. Реалізація таких підходів відповідає сучасним викликам освіти та спрямована на підготовку не лише кваліфікованих фахівців, але й духовно зрілих громадян, які усвідомлюють цінність культури, літератури та мистецтва у своєму житті та професійній діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Законодавчі та нормативні документи

1. **Закон України «Про освіту» (оновлений 2023 р.)** – визначає основи організації освітнього процесу, права та обов’язки здобувачів та педагогів, підкреслює роль гуманітарної освіти.
2. **Державний стандарт професійної (професійно-технічної) освіти** – встановлює компетентності, зокрема гуманітарні та культурні, необхідні для здобувачів освіти.
3. **Методичні рекомендації МОН України з навчання української мови та літератури у ЗП(ПТ)О** – визначають сучасні методи навчання та позакласної роботи.

2. Класичні твори української літератури

1. **Тарас Шевченко, «Кобзар»** – аналіз художніх образів, патріотичне виховання, естетичний розвиток учнів.
2. **Леся Українка, «Лісова пісня», «Кассандра», «На полі крові»** – розвиток творчого мислення, морально-етичних цінностей та усного самовираження.
3. **Іван Франко, «Захар Беркут», «Мойсей»** – формування історичного світогляду, міжпредметна інтеграція.
4. **Пантелеймон Куліш, «Чорна рада»** – історико-культурний контекст та розвиток критичного мислення.

3. Сучасна українська література

1. **Оксана Забужко, «Польові дослідження з українського сексу»** – сучасні проблеми суспільства та внутрішній світ людини.
2. **Сергій Жадан, «Ворошиловград», «Інтернат»** – розвиток читацької компетентності, робота з сучасним текстом.

3. **Лариса Ніцой, вибрані твори** – формування громадянської позиції, естетичне виховання, розвиток мовленнєвої компетентності.

4. Методичні та наукові джерела

1. **Савченко О., «Педагогіка літератури в ЗП(ПТ)О»** – методичні підходи до навчання літератури.
2. **Костенко Л., «Творчість учнів у позакласній роботі з літератури»** – поради щодо організації гуртків і конкурсів.
3. **Петренко М., «Інноваційні технології у гуманітарній освіті»** – інтерактивні та медіа-методи навчання.
4. **Методичні посібники МОН України (2018–2023 рр.)** – стандарти, приклади планування уроків, оцінювання та організація позакласної роботи.

5. Електронні ресурси та онлайн-бібліотеки

1. **Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського** (<https://www.nbuv.gov.ua>) – доступ до класичних та сучасних видань, наукових статей, методичних матеріалів.
2. **Українська літературна енциклопедія** (<https://litopys.org.ua/>) – біографії письменників, аналіз творів, історичний контекст.
3. **LearningApps.org** – інтерактивні вправи для уроків літератури.
4. **Kahoot!** (<https://kahoot.com/>) – онлайн-тести та ігрові форми навчання.
5. **Google Classroom, Zoom** – платформи для дистанційного та змішаного навчання, інтерактивних обговорень та презентацій.

6. Додаткові джерела та наукові статті

1. **Педагогічні журнали «Професійна освіта», «Українська мова та література у ЗП(ПТ)О» (2019–2025 рр.)** – дослідження ефективних методик навчання, інтеграції традицій і інновацій.
2. **Антології сучасної української літератури** – приклади текстів для творчої та медіа діяльності.
3. **Статті з педагогіки та психології (On-line журнали, Scopus, Google Scholar)** – методичне обґрунтування інтерактивних та проєктних технологій.